

Мирослава Влах

к. геогр. н., доцент кафедри економічної і соціальної географії,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000, Україна,
e-mail: myroslava.vlakh@lnu.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0002-2070-1897>

Ірина Ванда

асистент кафедри економічної і соціальної географії,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000, Україна,
e-mail: iryna.vanda@lnu.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0003-0320-7536>

Любов Котик

асистент кафедри економічної і соціальної географії,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000, Україна,
e-mail: liubov.kotyk@lnu.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0001-5046-2287>

ПРОСТОРОВА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ СТРИЙСЬКОГО РАЙОНУ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ: ВИКЛИКИ РОЗВИТКУ

У статті порушено проблему комплексного суспільно-географічного дослідження нових адміністративно-територіальних одиниць України, утворених унаслідок реформування. Запроваджено і розкрито суспільно-географічний зміст поняття «спроможність адміністративного району» як його здатність до ефективного функціонування відповідно до природного, демографічного і економічного потенціалів. Виконано серію аналітичних картосхем, які виявили значну просторову диференціацію Стрийського району Львівської області у розрізі територіальних громад щодо забезпечення земельними ресурсами, щільності населення і поселень, рівня урбанізації, доходів загального фонду бюджету, індексу податкоспроможності. Проаналізовано територіальні громади Стрийського району за показниками базової і реверсної дотації.

На основі «Методики формування спроможних територіальних громад» (2020) визначено групи територіальних громад із високим (3,9 – 4,6) і середнім (3,2 – 3,8) рівнями спроможності. Опрацьовано проекти і затверджені стратегії розвитку територіальних громад. Визначено такі пріоритетні напрямки розвитку господарства району: туристично-рекреаційний, транспортно-логістичний, аграрний, промисловий. Запропоновано кластеризацію як ефективний процес територіального організування господарства Стрийського району. Наголошено на потребі трансформації містоутворювальних функцій колишніх районних центрів (Жидачів, Миколаїв, Сколе) в нових економічних реаліях.

Ключові слова: просторова диференціація, просторова однорідність, просторова неоднорідність, спроможність територіальних громад, Стрийський район.

Як цитувати: Влах М., Ванда І., Котик Л. Просторова диференціація Стрийського району Львівської області: виклики розвитку. *Часопис соціально-економічної географії*. 2022. Вип. 32. С. 69-78.

<https://doi.org/10.26565/2076-1333-2022-32-08>

In cites: Vlach, M., Vanda, I., Kotyk, L. (2022). Spatial differentiation of Stryi raion of Lviv oblast: challenges for development. *Human Geography Journal*, 32, 69-78 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.26565/2076-1333-2022-32-08>

Постановка проблеми. Проблема комплексного суспільно-географічного дослідження адміністративних одиниць об'єктивно спричинена політикою децентралізації в Україні, яка призвела до утворення територіальних громад (ТГ) і укрупнення адміністративних районів (АР). Делегування адміністративних повноважень на місцевий рівень порушує питання щодо доцільності функціонування АР у тричленному адміністративно-територіальному поділі держави. На нашу думку, великі розміри території, значна кількість населення зумовлюють потребу в адміністративному поділі обласних регіонів на субрегіональні одиниці для полегшення виконання адміністративних функцій. У суспільно-географічному сенсі важливо також забезпечити функціонування субрегіональних

адміністративних одиниць як соціально-економічних цілостей задля раціоналізації використання природних, демографічних, економічних ресурсів, досягнення збалансованого розвитку різних суспільних сфер, розроблення стратегій соціально-економічного поступу, визначення напрямів міжрегіональної спеціалізації і кооперування.

Аналіз останніх публікацій за темою дослідження. Суспільно-географічна проблематика адміністративного-територіального устрою України в умовах реформування переважно висвітлена у контексті утворення ТГ [12]. Менше напрацьовано стосовно АР, зокрема їх доцільності у чинному адміністративно-територіальному поділі країни. Відзначимо публікацію М. Барановського стосовно.

функцій АР у світлі політики децентралізації, перенесення значної кількості повноважень на рівень ТГ [1]. Зміну статусу і функцій поселень унаслідок реформи адміністративно-територіального устрою, а також поляризацію геопростору із створенням нових периферійних територій проаналізовано в публікації О. Склярської [16]. Теоретико-методологічною основою суспільно-географічного дослідження Стрийського району Львівської області слугували нормативно-законодавчі документи [6, 10], праці економістів, спеціалістів із державного управління [9, 13]. Матеріалами конкретного дослідження були проекти і затверджені стратегії розвитку ТГ [3, 5, 7, 8, 11, 15, 17–24]. Картографічна основа Стрийського району створена за «Атласом ...» [14] із використанням програмного пакету CorelDraw.

Мета дослідження полягає в комплексному аналізі природно-, демографічних і соціально-економічних підстав утворення і функціонування Стрийського АР Львівської області; визначенні рівнів спроможності ТГ; розробленні стратегії соціально-економічного розвитку АР для забезпечення його територіально-господарської цілісності.

Реалізація зазначеної дослідницької мети зводиться до виконання таких **завдань**: розкрити суспільно-географічну сутність поняття спроможність АР; виконати аналітичні картосхеми просторової диференціації Стрийського АР у розрізі ТГ щодо забезпечення земельними ресурсами, щільності поселень, рівня урбанізації, показників фінансової діяльності; із застосуванням затвердженої державної «Методики ...» [10]; узагальнити пріоритетні напрямки розвитку господарства АР для забезпечення територіальної цілісності.

Для оцінки спроможності ТГ застосовано методику, апробовану у процесі розроблення проектів перспективних планів формування ТГ регіонів України. Оцінка спроможності ТГ провадилася за такими критеріями:

- кількість населення, яке постійно проживає на території спроможної ТГ;
- кількість учнів, що здобувають освіту в закладах загальної середньої освіти, розташованих на території спроможної ТГ;
- площа території спроможної ТГ;
- індекс податкоспроможності бюджету спроможної ТГ;
- частка місцевих податків і зборів у доходах бюджету спроможної ТГ.

Для кожного критерію встановлено порогові значення, залежно від яких ТГ поділено на три групи, яким надається конкретне числове значення (0,3, або 0,6, або 1,0). Інтегральний рівень спроможності ТГ визначається за сумою числових значень обраних критеріїв: низький рівень — від 1,5 до 2,1; середній — від 2,2 до 3,8; високий рівень — від 3,9 до 5,0.

Науковці зазначають, що «показники, визначені в методиці, достатньо характеризують рівень спроможності територіальних громад. Проте допущені помилки в методології розрахунку не дають змоги визначити реальну кількість територіальних громад, які мають низький, середній і високий рівень спроможності» [13]. Зокрема, з недоліків методики вка-

зують на таке: непропорційне збільшення індексу (на 0,3 чи 0,4 бали); емпіричне, а не математичне визначення інтервалів для кожного критерію, а також його порогових значень; використання як критеріїв абсолютних (кількість населення, кількість учнів, площа), так і відносного (частка місцевих податків і зборів у доходах бюджету) та індексного (індекс податкоспроможності) значень показників [13].

На нашу думку, для порівняння спроможності ТГ коректніше порівнювати відносні, а не абсолютні показники, а також використовувати математико-статистичні методи, зокрема щодо розрахунку інтегрального коефіцієнта як суми нормованих значень показників.

У дослідженні просторової диференціації локальних територіальних одиниць варто використати наукові міждисциплінарні напрацювання польських науковців. М. Chrzanowska, М. Zielinske-Sitkiewicz (2017) (спеціалісти з прикладної інформатики та математики), характеризуючи динаміку просторової диференціації гмін Мазовецького воєводства, наголошують на багатовимірності соціально-економічного розвитку, обґрунтовують і апробують методику лінійного впорядкування об'єктів (розрахунок інтегрального показника як суми нормованих значень показників, з урахуванням показників-стимуляторів і показників-дестимуляторів) [25]. М. Stanny, Ł. Komorowski, А. Rosner (2021) виконують типізацію гмін Польщі на основі соціально-економічної гетерогенності, використовуючи методику багатофакторного аналізу, що дає змогу дослідити комплексність соціально-економічної структури територіальних одиниць (взаємозв'язки між факторами) [26].

Виклад основного матеріалу дослідження. Об'єктом дослідження обрано укрупнений Стрийський АР Львівської області, утворений за результатами другого етапу адміністративно-територіальної реформи в Україні через об'єднання колишніх Стрийського, Миколаївського, більшої частини Сколівського і Жидачівського АР, міст обласного значення Стрий, Моршин, Новий Розділ.

Стрийський АР займає південно-східну окраїну Львівської області, межуючи на півночі із Львівським, на заході — з Дрогобицьким і Самбірським АР Львівської області, на півдні — з Мукачівським АР Закарпатської області і на сході — з Калуським та Івано-Франківським АР Івано-Франківської області.

Межування з периферійними територіями сусідніх адміністративних одиниць, відсутність поблизу району центрів соціально-економічного притягання зумовлює загалом імплізивний характер розвитку території. Активізація чинника геопозиційності АР може відбуватися через налагодження міждержавної співпраці у галузі виробництва і сфери послуг.

Некомпактність Стрийського АР зумовлена тяжінням території до міжнародної політранспортової магістралі Київ — Чоп, що з'єднує обласний центр з країнами Центрально-Східної і Південної Європи. Транспортна артерія зумовлює майже меридіональне простягання території АР та об'єднання відмінних у природному відношенні рівнинних колишніх Мико-

лаївського, Жидачівського і Стрийського та гірського Сколівського АР.

За площею території (3854,0 тис. км²) Стрийський АР займає друге місце в області (17,6%). На другому місці він перебуває й за людністю (325,5 тис. ос., або 13,0 %).

Порівняно з іншими регіонами, для Стрийського АР характерне незначне скорочення кількості населення за 2001–2021 рр.: 8 із 14 ТГ мали скорочення людності до 10%; у периферійній, гірській частині — 10–20 % (Славська ТГ) [6]. Ареал найбільшого скорочення населення (понад 20%) сформувався на межі Львівської, Івано-Франківської і Тернопільської областей (Журавненська, Ходорівська ТГ).

Просторова диференціація АР виявляється у розрізі 14 ТГ, з них 4 – сільські, 3 – селищні, 7 – міські. Порівняно з іншими районами Львівської області, тут спостерігаємо рівномірний розподіл ТГ за

адміністративним статусом, що спричиняє різні напрями соціально-економічного розвитку.

Використання картографічного методу дослідження ТГ Стрийського АР виявило такі особливості його геопросторової організації:

➤ за достатнього забезпечення АР земельними ресурсами (1,18 га / ос. проти 0,8 га / ос. у Львівській області) виокремлюються три територіальні частини: найнижчі показники у центрі і на північно-му-заході (Стрийська, Моршинська, Миколаївська, Розвадівська, Новороздільська ТГ), особливо в ТГ з містами обласного підпорядкування (Стрий, Моршин, Новий Розділ). Показники землезабезпечення зростають на північний схід і особливо на південь (Сколівська, Славська, Козівська ТГ) (рис. 1). Підтверджується обернений зв'язок землезабезпечення із рівнем урбанізації (рис. 3);

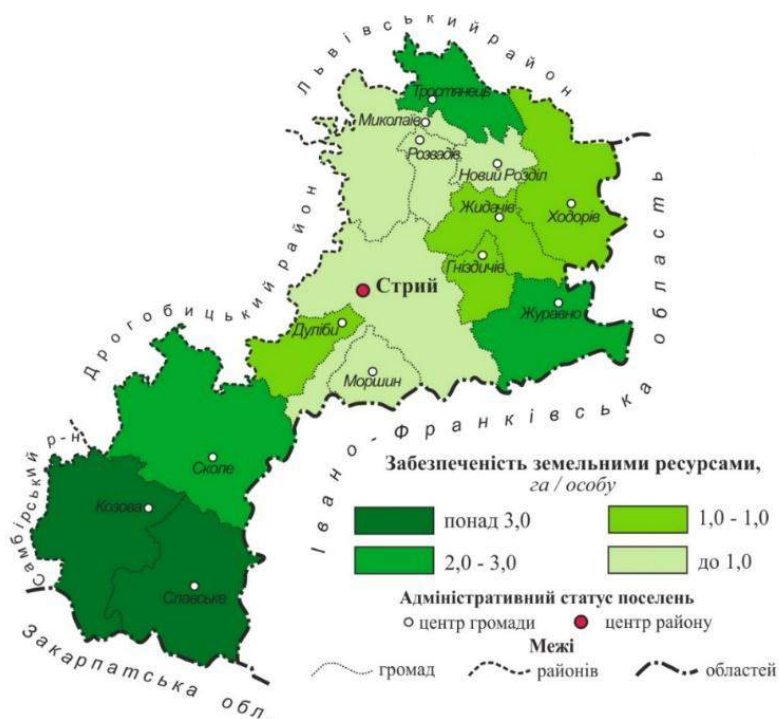

Рис. 1. Земельні ресурси Стрийського району Львівської області
Fig. 1. Land resources of Stryi District, Lviv Region

Показники землезабезпечення прямо корелюють також із щільністю населення, яка найвища у промислових Стрийській (183,1 ос. / км²) і Новороздільській (369,1 ос. / км²) ТГ і знижується в північно-східному і південному напрямках;

➤ чітке розмежування Стрийського АР за характером розселення: висока щільність поселень (8 – 13,5 од. / км²) у рівнинній центральній і північній частинах і низька щільність (від 3,0 до 8 од. / км²) — у гірській частині. Середня щільність поселень Стрийського АР (7,6 од. / км²) нижча від обласного показника (8,9 од. / км²) (рис. 2);

➤ значна диференціація також міського розселення Стрийського АР: міських поселень немає в чотирьох ТГ (Тростянецькій, Розвадівській, Дулібівській, Козівській). У групі з рівнем урбанізації до 40% — Журавненська, Моршинська і Ходорівська

ТГ; 40–60 % — Миколаївська, Сколівська, Гніздицька, Розвадівська ТГ; понад 60 % — Стрийська і Новороздільська ТГ (рис. 3);

➤ за доходами загального фонду бюджету в розрахунку на одиницю площі і на одного мешканця виділяються економічно розвиненіші рівнинні північні і центральні частини району і гірська Славська ТГ (рис. 4). Просторова диференціація залежить від людності громад і міжбюджетних трансфертів.

Для визначення спроможності ТГ до виконання поставлених завдань найважливішим є індекс податкоспроможності — коефіцієнт, який визначає рівень податкоспроможності місцевого бюджету, порівняно з аналогічним середнім показником по усіх зведених бюджетах України у розрахунку на одну людину. Інтегральний зміст поняття «спроможність» як здатність до виконання економічних, демосоціальних,

природоохоронних функцій, досягнення регіональної безпеки — підстава для її суспільно-географічної термінологізації. На нашу думку, лексема «спроможність» відображає концепцію територіальної соціально-економічної цілісності. Її термінологізація уже відбулася в галузі державного управління.

За «Методикою ...», індекс податкоспроможнос-

ті ТГ із значенням до 0,3 оцінюється як низький, 0,3–0,9 — середній, понад 0,9 — високий. Місцеві бюджети ТГ із показниками, нижчими від 0,9 середнього значення в Україні, отримують базову дотацію. У Стрийському АР її отримують усі ТГ, окрім Славської і Стрийської (рис. 5).

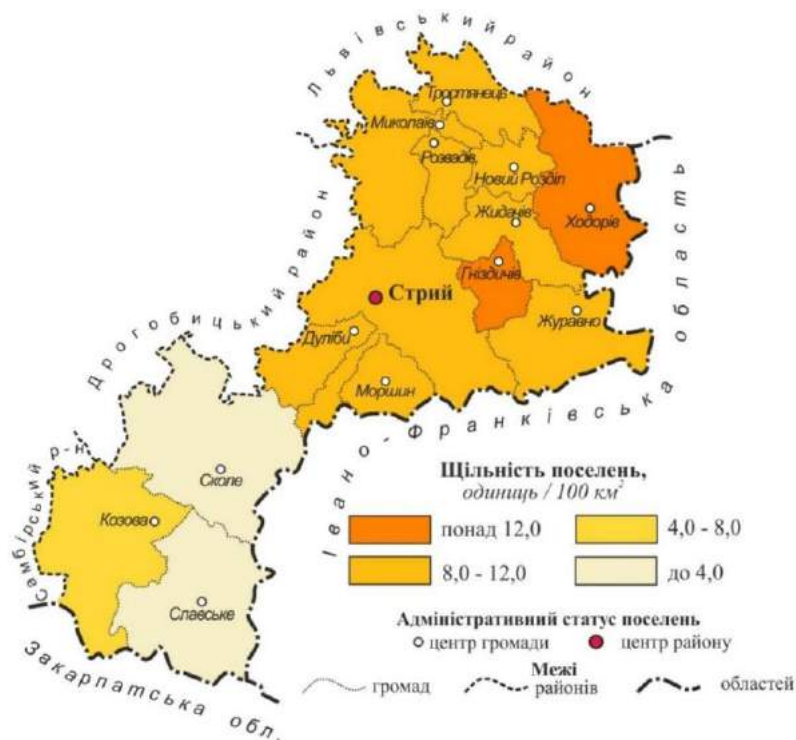

Рис. 2. Щільність поселень Стрийського району Львівської області
Fig. 2. Density of settlements of Striy district, Lviv region

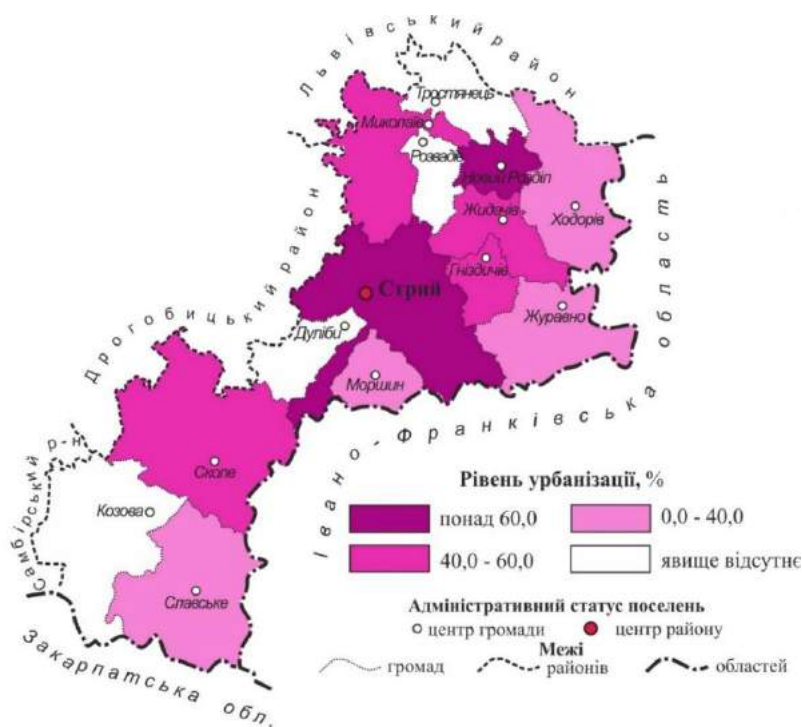

Рис. 3. Урбанізація Стрийського району Львівської області
Fig. 3. Urbanization of Striy district, Lviv region

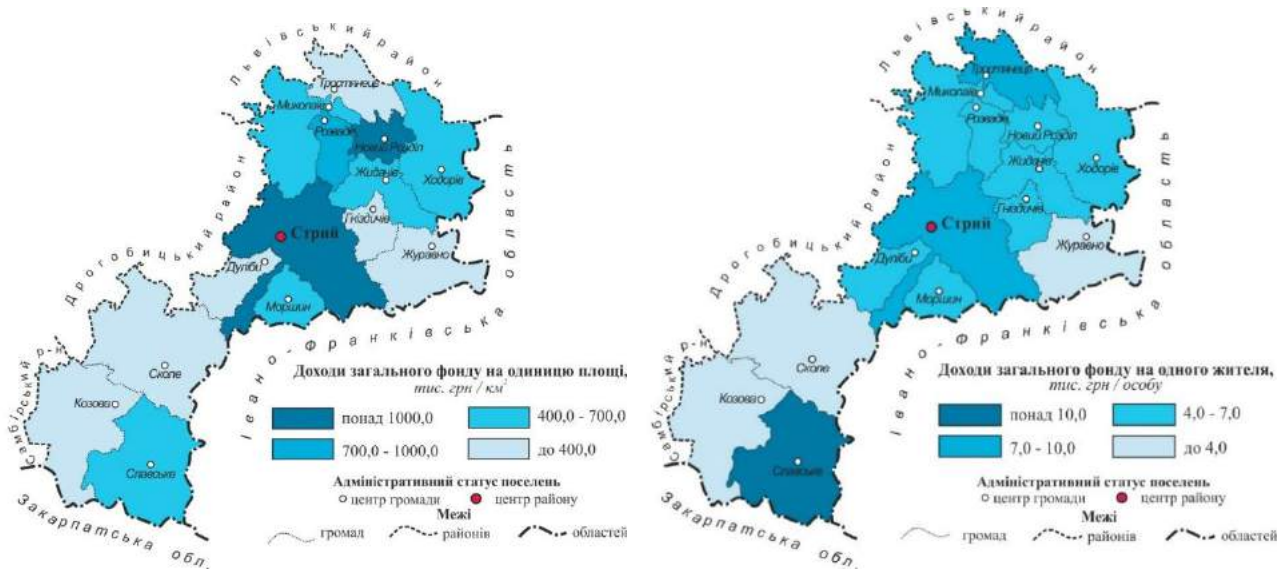

Рис. 4. Доходи загального фонду бюджету територіальних громад Стрийського району Львівської області
Fig. 4. Revenues of the general fund of the budget of territorial communities of Stryi district, Lviv region

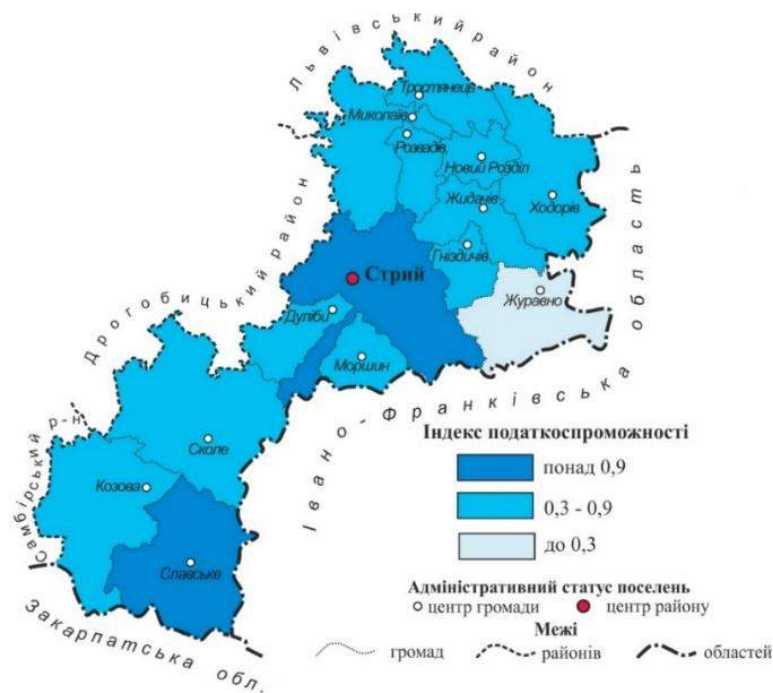

Рис. 5. Індекс податкоспроможності територіальних громад Стрийського району Львівської області
Fig. 5. Index of fiscal capacity of territorial communities of Stryi district, Lviv region

За індексом податкоспроможності Стрийський АР має найбільший розкид значень, порівняно з іншими АР Львівської області: Славська ТГ — найвищий показник (2,72), найближчий до нього — прильвівська Соکیلницька ТГ (2,04); найменший показник в АР — Журавненська ТГ (0,25); ще менші значення мають тільки чотири гірські ТГ Самбірського АР.

Найбільший обсяг базової дотації (2021) отримали промислові Ходорівська (16,0 % від загальнорайонного значення), Миколаївська (15,6 %) і Новороздільська (13,9 %) ТГ; найменший (0,9 %) — рекреаційно-туристична Моршинська ТГ. Периферійна

агропромислова Журавненська ТГ із найнижчим значенням індексу податкоспроможності (0,25) отримала 19,4 млн грн базової дотації (11,8 % від районного значення). Вона має найвищий показник дотації у розрахунку на одного мешканця (1,1618 тис. грн / ос.). Найменшу базову дотацію у розрахунку на одного мешканця отримали промислова Жидачівська (0,100 тис. грн / ос.) і рекреаційно-туристична Моршинська ТГ (0,103 тис. грн / ос.). Їх вага у загальнорайонному обсязі базової дотації становить 1,1 % та 0,9 % відповідно. За ефективної економічної політики на місцях, зорієнтованої на ак-

тивізацію підприємницької діяльності, можна очікувати на швидкий перехід цих ТГ із групи дотаційних у реверсні.

Індекс податкоспроможності Стрийської й Славської ТГ перевищує 1,1 [6]. Обсяг їхньої сумарної реверсної дотації — 52,6 млн грн, вага туристично-рекреаційної Славської ТГ у реверсній дотації району 69,0 %, промислово-транспортної Стрийської — 31,0 %. Позаяк за результатами децентралізації адміністративні функції з чотирьох колишніх АР зосереджені у Стрийській ТГ, що має значний транспортний потенціал і вигідне географічне положення, можна спрогнозувати подальше зростання її ваги у структурі реверсних дотацій АР. Натомість потенціал колишніх районних центрів (Жидачів, Миколаїв, Сколе) знижується, що вимагає пошуку нових векторів для їх зростання. У Славській ТГ діяльність суб'єктів господарювання спрямована на забезпечення потреб внутрішнього туризму (переважно відпочивальників із середнім і вище середнього рівнів достатку). Якщо перспективи її функціонування раніше вбачалися у стимулюванні міжнародного (в'їзного) туризму та суттєвих надходженнях у модернізацію транспортно-туристичної інфраструктури, то на фоні російсько-Української війни ця стратегія песимістична. Славська ТГ без належного розвитку рекреаційної діяльності, може перейти у дотаційну групу.

Загалом, реверсними дотаціями Стрийський АР у рамках горизонтального вирівнювання податкоспроможності бюджету перекидає 31,9 % обсягу базової дотації. Це вдвічі менше від загальнообласного показника (77,7 %), але суттєво більше від показників інших АР області: Золочівського (3,6 %), Яворівського (7,9 %), Червоноградського (0,2 %), Самбірського (0,0 %). Єдиним АР області, що має набагато більші показники перевищення реверсної дотації відносно базової, є Львівський (333,3 %).

Збереження позитивної динаміки реверсних ТГ і підвищення індексу податкоспроможності дотаційних ТГ закладено в основу стратегій їхнього розвитку. Аналіз затверджених державних стратегій дав змогу виокремити такі пріоритетні напрями трансформації господарства Стрийського АР:

- туристично-рекреаційний (Гніздичівська, Козівська, Миколаївська, Моршинська, Сколівська, Славська, Тростянецька ТГ);

- транспортно-логістичний (Грабовецько-Дулібівська, Козівська, Сколівська, Стрийська, Миколаївська ТГ);

- аграрний (Гніздичівська, Жидачівська, Журавненська, Козівська, Миколаївська, Новороздільська, Розвадівська, Тростянецька, Ходорівська ТГ);

- промисловий (Жидачівська, Миколаївська, Новороздільська, Стрийська, Розвадівська, Тростянецька ТГ).

Туристично-рекреаційний напрям розвитку Стрийського АР базується на наявних природно-географічних та історико-культурних ресурсах, створеній туристичній інфраструктурі, уже сформованому туристичному бренді. У АР він диверсифікований: краєзнавчий туризм і рекреаційна діяльність на місцях (Моршинська, Славська ТГ), зелений туризм

(Гніздичівська), фестивальний і туризм вихідного дня (Миколаївська, Тростянецька), гірський, сільський, етнографічний туризм (Козівська, Сколівська, Стрийська, Славська ТГ) тощо.

Наприклад, у Козівській ТГ (с. Плав'є, с. Орява, с. Риків, с. Тухолька) функціонує туристично-рекреаційний комплекс «Плай», який об'єднує 17 закладів туристичної і готельно-ресторанної інфраструктури, що надають послуги як рекреації, так і активного туризму (гірського, зимового).

У Сколівській ТГ задля збільшення туристичного потоку, збереження локальної історичної пам'яті та самобутнього менталітету мешканців краю розвивається віртуальний туризм: виконано 3-D оцифрування дерев'яних сакральних споруд, тематичних музейних комплексів [2].

Для стимулювання розвитку туризму у Миколаївській ТГ започатковано фестиваль «Веселі копачі», створено гнучкий графік функціонування музейних закладів. У Гніздичівській ТГ у рамках розвитку зеленого і сільського туризму розпочато спорудження агроосель.

Історико-культурний туризм спрямований на популяризацію Стільського городища (городище білих горватів, IX-X ст.: с. Стільсько, с. Дуброва, с. Ілів). Використання історико-культурного потенціалу, пов'язаного з визначними особистостями-уродженцями краю вважають пріоритетом розвитку Ходорівської ТГ [4]. Новими для АР є апітуризм («Медовий блюз», с. Луб'яне) і водний туризм («Поляна купіль», с. Поляна).

Транспортно-логістичний напрям характерний для ТГ, територією яких проходить міжнародний транспортний (автомобільний) коридор № 5. Тут важливою є підприємницька діяльність, зорієнтована на розбудову транспортної інфраструктури (Козівська, Сколівська, Стрийська, Миколаївська ТГ) та інноваційних об'єктів логістичної сфери (логістичні центри, складські споруди, оптові торговельні центри тощо — Стрийська ТГ). На території Грабовецько-Дулібівської ТГ, де розташований аеропорт «Львів 2», заплановано створити промислово-логістичний парк [18].

Аграрний напрям наявний у стратегіях розвитку більшості ТГ Стрийського АР. Він передбачає подальший розвиток рослинництва (вирощування зернових, олійних культур, овочів). Найбільші аграрні підприємства: «Богдан» (Журавненська громада), ТОВ «КПК-Агроінвест», ПАФ «Батько і син», агрофірма «КМС» (Гніздичівська), ПП «Агрофірма Садко» (Жидачівська ТГ). Підприємства з переробки сільськогосподарської сировини розміщені в Стрию і Ходорові.

Промисловість Стрийського АР виробляє будівельні матеріали (пісок, щебінь — Стрийська, Сколівська ТГ; цемент — Тростянецька, Миколаївська; цегла — Гніздичівська), целюлозно-паперову продукцію (Гніздичівська, Жидачівська), електротехніку, продукцію складального машинобудування (Стрийська, Новороздільська), деревообробки (Сколівська, Стрийська, Славська), нафтохімії (Козівська, Стрийська ТГ) тощо.

До десяти найбільших платників податків до

бюджету у Львівській області (понад 100 млн грн) входять розташовані на території Стрийського АР ТОВ «Леоні Ваерінг Системс УА ГмбХ» і ТзОВ «Стрийнафтогаз».

ТОВ «Леоні Ваерінг Системс УА ГмбХ» (с. Нежухів) з 100-відсотковою часткою закордонного інвестора концерну «Леоні» (Німеччина) займається виробництвом електричного й електронного устаткування для автотранспортних засобів. Тут зайнято 5,9 тис. працівників; інвестиції становлять понад 65 млн євро; вартість реалізованої продукції — 4,2 млрд грн, чистий прибуток — 279 млн грн (2020).

ТзОВ «Стрийнафтогаз» створено для збільшення

видобутку нафти і газу в Карпатському нафтогазоносному регіоні України. Товариство надає також послуги транспортування природного газу споживачам. Воно проводить геологічне вивчення, зокрема й дослідно-промислове розроблення Добрівлянської площі. Зайнято 31 працівників. Експлуатується 6 свердловин зі середньодобовою продуктивністю 130 тис.м³.

Для визначення здатності досліджуваних ТГ самостійно забезпечувати належний рівень соціально-економічного зростання виконано оцінку їхнього рівня спроможності (табл. 1).

Таблиця 1

Рівень спроможності територіальних громад Стрийського району
The level of capacity of territorial communities of Stryi district

	Кількість населення		Чисельність учнів, що здобувають освіту в ЗЗСО		Площа		Індекс податко-спроможності		Частка місцевих податків і зборів		Сума критеріїв
	тис. ос.	Критерій оцінки	тис. ос.	Критерій оцінки	км ²	Критерій оцінки	Значення	Критерій оцінки	%	Критерій оцінки	
Гніздичівська	7,2	1,0	0,7	1,01	105	0,3	0,67	0,6	17,06	0,3	3,2
Грабовецько-Дулібівська	12,3	1,0	1,2	1,0	143,5	0,3	0,5	0,6	19,17	0,3	3,2
Жидачівська	18	1,0	2,1	1,0	181,1	0,3	0,86	0,6	32,53	0,6	3,5
Журавненська	12,0	1,0	1,0	1,0	278,4	0,6	0,25	0,3	40,77	1,0	3,9
Козівська	11,6	1,0	1,3	1,0	440,9	1,0	0,37	0,6	33,38	0,6	4,2
Миколаївська	33,6	1,0	4,3	1,0	301,8	0,6	0,59	0,6	29,54	0,6	3,8
Моршинська	14,6	1,0	1,4	1,0	124,3	0,3	0,86	0,6	29,68	0,6	3,5
Новороздільська	37,2	1,0	3,5	1,0	101	0,3	0,65	0,6	15,96	0,3	3,2
Розвадівська	12,1	1,0	1,4	1,0	108,2	0,3	0,44	0,6	16,06	0,3	3,2
Сколівська	20,5	1,0	2,3	1,0	569	1,0	0,62	0,6	22,25	0,6	4,2
Славська	14,3	1,0	2,0	1,0	432,7	1,0	2,72	1,0	8,45	0,3	4,3
Стрийська	99,8	1,0	11,2	1,0	544,8	1,0	1,2	1,0	21,12	0,6	4,6
Тростянецька	8,0	1,0	0,8	1,0	189,6	0,3	0,56	0,6	26,27	0,6	3,5
Ходорівська	24,8	1,0	2,4	1,0	326	0,6	0,47	0,6	19,9	0,3	3,5

Розраховано за: [6, 10].

Зокрема визначено, що п'ять ТГ (Журавненська, Козівська, Сколівська, Славська, Стрийська) мають високий рівень спроможності; решта — середній. Найвищий рівень спроможності за п'ятьма високими показниками в Стрийській ТГ, утвореній на основі колишнього районного центру. Близькими за значеннями до Стрийської ТГ є показники спроможності гірських Славської і Сколівської ТГ, проте їх однобічна орієнтація на рекреаційно-туристичну діяльність небезпечна для подальшого функціонування в умовах скорочення відпочивальників.

Висновки. На основі комплексного суспільно-географічного аналізу просторової диференціації Стрийського АР за показниками земельного забезпечення, людності, результатів фінансової діяльності суб'єктів господарювання визначено дві групи ТГ відповідно з високим і середнім рівнями їх спромож-

ності. Відсутність тут ТГ із низьким рівнем спроможності засвідчує оптимальність адміністративно-територіального реформування на місцевому рівні.

Мозаїчна просторова модель ТГ за рівнем спроможності загалом, як і в розрізі його складників, виявила значну диференціацію Стрийського АР. Проблема просторової неоднорідності у суспільно-географічних дослідженнях має двоякий вияв: як підстава для подальшої прогресивної еволюції різномірних об'єктів через налагодження відповідних взаємозв'язків, з одного боку, і загроза ефективному функціонуванню адміністративних одиниць як територіальних цілостей, з іншого. Послаблення територіальної єдності АР порушує питання щодо його доцільності у тричленному адміністративно-територіальному устрої держави. Для посилення геопросторової зв'язності доречним видається ро-

зроблення і затвердження на державному рівні стратегії розвитку АР, за аналогією з ТГ і адміністративними областями. Стратегія розвитку Стрийського АР повинна враховувати особливості його рівнинної і гірської території, відмінних у природному, демографічному, соціально-економічному, фінансовому аспектах.

Для досягнення соціально-економічної цілісності Стрийського АР виокремлено пріоритетні туристично-рекреаційний, транспортно-логістичний, аграрний, промисловий напрямки розвитку його господарства. Головною геопросторовою формою господарювання повинні стати спеціалізовані кластери в межах як окремих, так і суміжних громад.

Для досягнення суспільної територіальної однорідності Стрийського АР, принаймні на дорефор-

мовому рівні, потрібно зберегти демографічний і господарський статус колишніх районних центрів (Жидачів, Миколаїв, Сколе). Важливими у цьому аспекті є розроблення програми скорочення міграційного відтоку населення через створення нових місць праці; надання пропозицій щодо можливої релокації підприємств і установ із східних і південних областей України в умовах воєнного стану; налагодження стосунків із подібними містами інших регіонів України та сусідніх держав щодо запозичення досвіду трансформації містоутворювальних функцій.

Високі і середні рівні спроможності ТГ Стрийського АР дають підстави позитивно оцінювати субрегіональне адміністративно-територіальне реформування.

Список використаної літератури:

1. Барановський М. Субрегіональний рівень адміністративно-територіальної реформи в Україні: дискусійні аспекти // Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. Географія. – 2020. – № 1/2 (76/77). – С. 37-43. <http://doi.org/10.17721/1728-2721.2020.76-77.5>
2. Білецький М., Котик Л. Віртуальний туризм як можливість популяризації історико-культурних пам'яток Сколівського району Львівської області / Історико-культурний потенціал Городоччини: стан та перспективи розвитку туристичної дестинації: зб. матер. конф. – Львів: ЛІЕТ, 2019. – С. 187-194.
3. Від картування Нового Роздолу до написання Стратегії розвитку громади [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bridges.org.ua/add/add_news/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9%20%D0%A0%D0%BE%D0%B7%D0%B4%D1%96%D0%BB.pdf
4. Влах М. Туризм: до питання пріоритетів розвитку Ходорівської об'єднаної територіальної громади // Географія, економіка і туризм: національний та міжнародний досвід: матеріали XIV Міжнар. наук.-конф. (м. Львів, жовтень, 2020 р.). – С. 59-64.
5. Гніздичівська ОТГ. Стратегія збалансованого розвитку громади, 2018. – 79 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hnizdychiv.org.ua/wp-content/uploads/2018/03/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F.pdf>
6. Децентралізація: Львівська область. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/areas/0322/rayons>
7. Жидачівська міська територіальна громада: Стратегія розвитку. – Жидачів, 2021 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zhidachiv-miskrada.gov.ua/stratichnyy-plan-rozvytku-mista-zhydachiv-20-28-58-25-07-2020/>
8. Журавненська територіальна громада. Проект стратегії розвитку. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zhuravnenka-gromada.gov.ua>
9. Мельничук А., Остапенко П. Децентралізація реформа № 1: аналітичні записки. Київ, 2016. – 36 с.
10. Методика формування спроможних територіальних громад. Постанова Кабінету Міністрів України від 8 квітня 2015 р. № 214 (зі змінами). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF#Text>
11. Миколаївська ОТГ. Проект стратегії розвитку. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mykolaivmr.gov.ua/>
12. Олійник Я. Б., Остапенко П. О. Формування спроможних територіальних громад в Україні: переваги, ризики, загрози // Український географічний журнал. – 2016. – № 4. – С. 37-43. <https://doi.org/10.15407/ugz2016.04.037>
13. Остапенко П. Критерії спроможної громади: досвід України, 2021 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/news/13922>
14. Остапенко С., Перхалюк Р., Бончковський О., Остапенко П. Атлас адміністративно-територіального устрою Львівської області. – 2021. – 26 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/1PREEWuVkcGLEqWYyI6WVP1sqcPKv0f-Y/view>
15. Розвадівська ОТГ. Проект стратегії розвитку. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.rozvadivotv.gov.ua/>
16. Склярська О. Реформа адміністративно-територіального устрою України в контексті впливу на статус і функції поселень // Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 2021. – № 1. – С. 57-64. <https://doi.org/10.25128/2519-4577.21.1.7>
17. Соціально-економічний аналіз для розробки проекту Стратегії Сколівської міської громади Львівської області. – Сколе, 2021. – 74 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://skole-rada.gov.ua/news/1640252961/>

18. Стратегія розвитку Грабовецької-Дулібівської ОТГ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://grabovecka.gromada.org.ua/news/1562927049/>
19. Стратегія розвитку Козівської територіальної громади на 2021–2027 рр., 2021. – 83 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://kozivska-gromada.gov.ua/docs/1181955>
20. Стратегія розвитку Моршинської територіальної громади до 2027 року. – Моршин, 2021. – 52 с. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://morshyn-rada.gov.ua>
21. Стратегія розвитку Славської ОТГ до 2025 року. – Славське, 2021. – 26 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://rada.info/upload/users_files/04370314/docs/ae1dfe5da43be42bfb46ff5bbc2794f.pdf
22. Стратегія розвитку Стрийської міської територіальної громади на період до 2027 року. – Стрий, 2021. – 151 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://stryi-rada.gov.ua>
23. Стратегія сталого розвитку Ходорівської територіальної громади до 2025 року. – Ходорів, 2016. – 60 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://hodorivska-gromada.gov.ua/strategiya-rozvitku-hodorivskoi-otg-do-2025-roku-13-50-22-27-02-2017/>
24. Тростянецька територіальна громада Стрийського району Львівської області. Стратегія розвитку на період до 2027 року. – Тростянець, 2021. – 58 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://rada-trostanets.gov.ua>
25. Chrzanoska M., Zielinske-Sitkiewicz M. Evaluation of Spatial Differentiation of Socio-Economic Development of Rural Areas in Mazowieckie Province in Years 2004–2016 / Rural Development 2017: Bioeconomy Challenges Proceedings of the 8th International Scientific Conference. 23–24 November, 2017. – Kaunas. <http://doi.org/10.15544/RD.2017.225>
26. Stanny M., Komorowski L., Rosner A. The Socio-Economic Heterogeneity of Rural Areas: Towards a Rural Typology of Poland // Energies. – 2021. - № 14 (16), 5030. <https://doi.org/10.3390/en14165030>

Myroslava Vlakh

PhD (Geography), Associate Professor of the Department of Economic and Social Geography,
Ivan Franko National University of Lviv, Universytetska str. 1, Lviv, 79000, Ukraine,
e-mail: myroslava.vlakh@lnu.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0002-2070-1897>

Iryna Vanda

Assistant of the Department of Economic and Social Geography,
Ivan Franko National University of Lviv, Universytetska str. 1, Lviv, 79000, Ukraine,
e-mail: iryna.vanda@lnu.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0003-0320-7536>

Liubov Kotyk

Assistant of the Department of Economic and Social Geography,
Ivan Franko National University of Lviv, Universytetska str. 1, Lviv, 79000, Ukraine,
e-mail: liubov.kotyk@lnu.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0001-5046-2287>

SPATIAL DIFFERENTIATION OF STRYI RAION OF LVIV OBLAST: CHALLENGES FOR DEVELOPMENT

The article raises the issue of comprehensive human-geographical research of administrative-territorial units formed as a result of reforming the administrative-territorial structure of Ukraine. The human-geographical meaning of the concept of "administrative district capacity" as its ability to function effectively in accordance with natural, demographic and economic potentials is introduced and revealed. Using a cartographic method, a series of analytical maps elaborated, which revealed significant spatial heterogeneity in terms of territorial communities of Stryi Raion (district) in terms of providing by land resources, population and settlement density, level of urbanization, general budget revenues per unit area and per capita, таґability index.

Based on the Methodology for the Formation of Capable Territorial Communities (2020), groups of territorial communities with high (3.9 – 4.6) and medium (3.2 – 3.8) levels of capacity identified at the studied area. Elaboration of the approved strategies for the development of territorial communities made it possible to summarize the priority areas of economic development of the district: tourism and recreational, transport and logistical, agrarian, industrial. Clustering is proposed as an effective process of territorial organization of the economy of Stryi Raion. The need to transform the city-forming functions of the former district centers (Zhydachiv, Mykolaiv, Skole) into new economic realities is emphasized.

Keywords: *spatial differentiation, spatial homogeneity, spatial heterogeneity, capacity of territorial communities, Stryi Raion.*

References:

1. Baranovskyi, M. (2020). Subrehionalnyi riven administratyvno-terytorialnoi reformy v Ukraini: dyskusiini aspekty [Subregional Level of Administrative and Territorial Reform in Ukraine: Debatable Aspects]. *Visnyk Kyivskogo nacionalnogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka, Geografiya*, 1/2 (76/77), 37-43. <http://doi.org/10.17721/1728-2721.2020.76-77.5> [in Ukrainian].
2. Biletskyi, M., & Kotyk, L. (2019). Virtualnyi turizm yak mozhlyvist populiaryzatsii istoryko-kulturnykh pamiatok Skolivskoho raionu Lvivskoi oblasti [Virtual Tourism as an Opportunity to Promote Historical and Cultural Monuments of Skoliv District of Lviv Oblast]. *Istoryko-kulturnyi potentsial Horodochchyny: stan ta perspektyvy rozvytku turystychnoi destynatsii: zb. mater. konf.* Lviv: LIET, 187-194 [in Ukrainian].

3. Vid kartuvannia Novoho Rozdolu do napysannia Stratehii rozvytku hromady [From Mapping the New Chapter to Writing a Community Development Strategy]. Retrieved from https://bridges.org.ua/add/add_news/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9%20%D0%A0%D0%BE%D0%B7%D0%B4%D1%96%D0%BB.pdf [in Ukrainian].
4. Vlach M. (2020). Turyzm: do pytan'nia priorytetiv rozvytku Khodorivskoi obiednanoi terytorialnoi hromady [Tourism: on the Issue of Development Priorities of the Khodorivsky United Territorial Community] / *Heohrafiia, ekonomika i turyzm: natsionalnyi ta mizhnarodnyi dosvid: materialy XIV Mizhnar. nauk.-konf.* (m. Lviv, zhovten, 2020 r.), 59-64 [in Ukrainian].
5. Hnizdychivska OTH. Stratehiia zbalansovanoho rozvytku hromady (2018) [Gnizdychiv OTG. Strategy of Balanced Community Development], 79. Retrieved from <http://hnizdychiv.org.ua/wp-content/uploads/2018/03/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F.pdf> [in Ukrainian].
6. Detsentralizatsiia: Lvivska oblast [Decentralization: Lviv Oblast]. Retrieved from <https://decentralization.gov.ua/areas/0322/rayons> [in Ukrainian].
7. Zhydachivska miska terytorialna hromada: Stratehiia rozvytku (2021). [Zhydachiv City Territorial Community: Development Strategy]. Zhydachiv. Retrieved from <https://zhidachiv-miskrada.gov.ua/strategichnyy-plan-rozvytku-mista-zhydachiv-20-28-58-25-07-2020/> [in Ukrainian].
8. Zhuravenska terytorialna hromada. Proiekt stratehii rozvytku [Zhuravne Territorial Community. Draft Development Strategy]. Retrieved from <https://zhuravenska-gromada.gov.ua> [in Ukrainian].
9. Melnychuk, A., & Ostapenko, P. (2016). Detsentralizatsiia reforma № 1: analitychni zapysky [Decentralization Reform № 1: Analytical Notes]. Kyiv, 36. [in Ukrainian].
10. Metodyka formuvannia spromozhnykh terytorialnykh hromad. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 8 kvitnia 2015 r. № 214 (zi zminamy) [Methods of Forming Affluent Territorial Communities. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of April 8, 2015 № 214 (as amended)]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
11. Mykolaiivska OTH. Proiekt stratehii rozvytku [Mykolaiiv OTG. Draft development strategy]. Retrieved from <https://mykolaiivmr.gov.ua/> [in Ukrainian].
12. Oliinyk, Ya., B., & Ostapenko, P., O. (2016). Formuvannia spromozhnykh terytorialnykh hromad v Ukraini: perevahy, ryzyky, zahrozy [Formation of Affluent Territorial Communities in Ukraine: Advantages, Risks, Threats]. *Ukrainskyi heohrafichnyi zhurnal*, 4, 37-43. <https://doi.org/10.15407/ugz2016.04.037> [in Ukrainian].
13. Ostapenko, P. (2021). Kryterii spromozhnoi hromady: dosvid Ukrainy [Criteria for a Prosperous Community: the Experience of Ukraine]. Retrieved from <https://decentralization.gov.ua/news/13922> [in Ukrainian].
14. Ostapenko, S., Perkhaliuk, R., Bonchkovskiy, O., & Ostapenko, P. (2021). Atlas administratyvno-terytorialnoho ustroiu Lvivskoi oblasti [Atlas of the Administrative-Territorial Structure of the Lviv Region]. 26. Retrieved from <https://drive.google.com/file/d/1PREEWuVkcGLEqWYYI6WVP1sqcPKv0f-Y/view> [in Ukrainian].
15. Rozvadivska OTH. Proiekt stratehii rozvytku [Rozvadivska OTG. Draft Development Strategy]. Retrieved from <https://www.rozvadivotg.gov.ua/> [in Ukrainian].
16. Skliarska, O. (2021). Reforma administratyvno-terytorialnoho ustroiu Ukrainy v konteksti vplyvu na status i funktzii poselen [Reform of the Administrative-Territorial Structure of Ukraine in the Context of the Impact on the Status and Functions of Settlements]. *Naukovi zapysky TNPU im. V. Hnatiuka*, 1, 57-64. <https://doi.org/10.25128/2519-4577.21.1.7> [in Ukrainian].
17. Sotsialno-ekonomichni analiz dlia rozrobky proiektu Stratehii Skolivskoi miskoi hromady Lvivskoi oblasti (2021). [Socio-economic Analysis for the Development of the Draft Strategy of Skoliv City Community of Lviv Region], Skole, 74. Retrieved from <https://skole-rada.gov.ua/news/1640252961/> [in Ukrainian].
18. Stratehiia rozvytku Hrabovetskoj-Dulibivskoi OTH [Grabovetska-Dulibivska OTG Development Strategy]. Retrieved from <http://grabovecka.gromada.org.ua/news/1562927049/> [in Ukrainian].
19. Stratehiia rozvytku Kozivskoi terytorialnoi hromady na 2021–2027 rr. (2021). [Strategy for the Development of the Kozivska Territorial Community for 2021–2027], 83. Retrieved from <https://kozivska-gromada.gov.ua/docs/1181955> [in Ukrainian].
20. Stratehiia rozvytku Morshynskoi terytorialnoi hromady do 2027 roku (2021). [Morshyn Territorial Community Development Strategy until 2027], Morshyn, 52. Retrieved from <http://morshyn-rada.gov.ua> [in Ukrainian].
21. Stratehiia rozvytku Slavskoi OTH do 2025 roku (2021). [Slavska OTG Development Strategy until 2025], Slavske, 26. Retrieved from https://rada.info/upload/users_files/04370314/docs/ae1dfe5da43be42bfbc46ff5bbc2794f.pdf [in Ukrainian].
22. Stratehiia rozvytku Stryiskoi miskoi terytorialnoi hromady na period do 2027 roku (2021). [Strategy for the Development of the Stryi City Territorial Community for the Period up to 2027], Stryi, 151. Retrieved from <https://stryi-rada.gov.ua> [in Ukrainian].
23. Stratehiia staloho rozvytku Khodorivskoi terytorialnoi hromady do 2025 roku (2016). [Strategy for Sustainable Development of the Khodorivsky Territorial Community until 2025], Khodoriv, 60. Retrieved from <https://hodorivska-gromada.gov.ua/strategiya-rozvytku-hodorivskoi-otg-do-2025-roku-13-50-22-27-02-2017/> [in Ukrainian].
24. Trostianetska Terytorialna Hromada Stryiskoho Raionu Lvivskoi Oblasti. Stratehiia Rozvytku na Period do 2027 roku (2021). [Trostyanets Territorial Community of Stryj District of Lviv Region. Development Strategy for the Period up to 2027], Trostianets, 58. Retrieved from <https://rada-trostyanets.gov.ua> [in Ukrainian].
25. Chrzanowska, M., & Zielinske-Sitkiewicz, M. (2017). Evaluation of Spatial Differentiation of Socio-Economic Development of Rural Areas in Mazowieckie Province in Years 2004 – 2016. *Rural Development 2017: Bioeconomy Challenges Proceedings of the 8th International Scientific Conference. 23–24 November, 2017*. Kaunas. <http://doi.org/10.15544/RD.2017.225>.
26. Stanny, M., Komorowski, L., & Rosner, A. (2021). The Socio-Economic Heterogeneity of Rural Areas: Towards a Rural Typology of Poland. *Energies*, 14 (16), 5030. <https://doi.org/10.3390/en14165030>

Received 26 April 2022

Accepted 22 May 2022